

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Антоненко О. А.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри трудового, земельного та господарського права
Одеського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0001-7596-5841

***Анотація.** Метою статті є визначення особливостей та значення соціального захисту працівників поліції у сфері трудових відносин, розробка практичних пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення його правового регулювання, проведення аналізу чинного законодавства із зазначених проблем.*

Досліджено сутність та юридичну природу поняття соціального захисту працівників поліції. Проведено аналіз законодавства щодо особливостей та значення соціального захисту працівників поліції. З урахуванням зарубіжного досвіду реалізації гарантій соціального захисту працівників зроблені висновки щодо необхідності удосконалення правового регулювання гарантій соціального захисту прав працівників поліції в Україні.

Автор зазначає, що соціальний захист відіграє вагомe значення в науці трудового права та є одним із найрозповсюджених видів соціальних прав. Соціальний захист працівників поліції потребує детального наукового дослідження. На жаль, сьогодні не повною мірою відображаються потреби правового регулювання суспільних відносин, у тому числі й відносин, які виникають при проходженні служби працівниками поліції.

Праця поліцейського ненормована. В зв'язку з цим гостро постає проблема вдосконалення нормативно-правової бази, покликаної регулювати робочий час працівників поліції.

***Ключові слова:** службового часу поліцейських, грошове забезпечення поліцейських, відпустки поліцейських.*

Antonenko O. A. PECULIARITIES OF SOCIAL PROTECTION OF POLICE OFFICERS IN THE FIELD OF LABOR RELATIONS

***Abstract.** The purpose of the article is to determine the features and importance of social protection of police officers in the field of labor relations, to develop practical proposals and recommendations for improving its legal regulation, to conduct an analysis of the current legislation on the specified problems.*

The essence and legal nature of the concept of social protection of police officers have been studied.

An analysis of the legislation regarding the features and importance of social protection of police officers was carried out. Taking into account the foreign experience of the implementation of guarantees of social protection of employees, conclusions were drawn regarding the need to improve the legal regulation of guarantees of social protection of the rights of police employees in Ukraine.

The author notes that social protection plays a significant role in the science of labor law, and is one of the most widespread types of social rights.

Social protection of police officers needs a detailed scientific study. Unfortunately, today, the needs of legal regulation of social relations, including the relations that arise during the service of police officers, are not fully reflected.

The work of a policeman is irregular. In this connection, the problem of improving the legal framework designed to regulate the working hours of police officers is acute.

***Key words:** duty time of police officers, monetary support of police officers, vacations of police officers.*

Постановка проблеми та її актуальність. Конституція України в статті 43 закріплює положення, відповідно до якого кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Водночас держава, гарантуючи право на працю, бере на себе обов'язок створювати умови для належного його здійснення [1, с. 35]. З цією

метою на державу покладено обов'язок забезпечувати рівні для всіх можливості у виборі професії та роду трудової діяльності.

Основний закон надає можливість встановлення скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час і вказується на існування встановленої максимальної тривалості робочого часу [2].

Таким чином, право на працю є одним із найважливіших соціальних прав, закріплених і гарантованих Конституцією.

Праця поліцейського ненормована. В зв'язку з цим гостро постає проблема вдосконалення нормативно-правової бази, покликаної регулювати робочий час працівників поліції [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання особливостей соціального захисту працівників поліції у сфері трудових відносин досліджували у своїх працях такі науковці: Д.В. Хорошун [3], Т.Г. Маркіна [4], А.О. Морозова [5], С.М. Бортник [6].

Опрацьовані джерела вищезазначених авторів на сьогодні не повною мірою відображають потреби правового регулювання суспільних відносин, у тому числі й відносин, які виникають щодо соціального захисту працівників поліції.

Викладене підкреслює необхідність і неординарність проведення цього дослідження.

Метою цієї статті є визначення особливостей та значення соціального захисту працівника поліції, розробка практичних пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення його правового регулювання, проведення аналізу чинного законодавства із зазначених проблем.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Кодексом законів про працю ст. 50 робочий час працівників встановлюється тривалістю 40 годин на тиждень [7]. Скорочена тривалість робочого часу може встановлюватися для окремих категорій працівників поліції, які передбачені законодавством.

Особливий характер служби в поліції містить такі спеціальні умови для певних категорій поліцейських: 1) службу у святкові та вихідні дні; 2) службу позмінно; 3) службу з нерівномірним графіком; 4) службу в нічний час.

Розподіл службового часу поліцейських визначається розпорядком дня, який затверджує керівник відповідного органу (закладу, установи) поліції.

Для поліцейських встановлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями, а для курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які готують поліцейських, – шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем.

Вихідні, святкові та неробочі дні є днями відпочинку для всіх поліцейських, крім залучених до виконання службових обов'язків.

Поліцейським, які виконували службові обов'язки у вихідні, святкові та неробочі дні, крім поліцейських, які працюють у змінному режимі, відповідний час для відпочинку в порядку компенсації надається протягом двох наступних місяців.

Відпустки поліцейських.

Закон не визначає порядку надання поліцейським відпусток, зокрема щорічних, а лише встановлює окремі їх особливості.

Щорічна відпустка – основний вид відпустки поліцейського, що надається за відпрацьований робочий рік. На час відпустки за поліцейським зберігається місце роботи та заробітна плата.

1. Поліцейським надаються щорічні чергові оплачувані відпустки в порядку та тривалістю, визначених цим Законом.

2. Поліцейському надаються також додаткові відпустки у зв'язку з навчанням, творчі відпустки, соціальні відпустки, відпустки без збереження заробітної плати (грошового забезпечення) та інші види відпусток відповідно до законодавства про відпустки.

Обчислення тривалості відпусток поліцейських.

Щорічна відпустка поділяється на основну і додаткову.

1. Тривалість відпусток поліцейського обчислюється подовово. Святкові та неробочі дні до тривалості відпусток не включаються.

2. Тривалість щорічної основної оплачуваної відпустки поліцейського становить тридцять календарних днів, якщо законом не визначено більшої тривалості відпустки.

3. За кожний повний календарний рік служби в поліції після досягнення п'ятирічного стажу служби поліцейському надається один календарний день додаткової оплачуваної відпустки, але не більш як п'ятнадцять календарних днів.

4. Тривалість чергової відпустки у році вступу на службу в поліції обчислюється пропорційно з дня вступу до кінця року з розрахунку однієї дванадцятої частини відпустки за кожен повний місяць служби.

5. Відпустка тривалістю менше 10 діб за бажанням особи рядового або керівного

складу може бути надана одночасно з черговою відпусткою в наступному році.

6. Поліцейським дозволяється, за бажанням, використовувати відпустку частинами. Одна частина відпустки має бути не менше 10 діб.

7. Чергова відпустка надається поліцейському, як правило, до кінця календарного року.

8. Поліцейським, які захворіли під час чергової відпустки, після одужання відпустка продовжується на кількість невикористаних днів.

9. Поліцейським у рік звільнення за власним бажанням, за віком, через хворобу чи скорочення штату в році звільнення, за їх бажанням, надається чергова відпустка, тривалість якої обчислюється пропорційно з розрахунку однієї дванадцятої частини відпустки за кожний повний місяць служби в році звільнення.

10. За невикористану в році звільнення відпустку поліцейським, які звільняються з поліції, виплачується грошова компенсація відповідно до закону.

11. Відкликання поліцейського із чергової відпустки, як правило, забороняється. У разі крайньої необхідності відкликання із чергової відпустки може бути дозволено керівнику територіального органу поліції.

За бажанням поліцейського невикористана частина відпустки може бути приєднана до чергової відпустки на наступний рік.

Поліцейські не можуть претендувати на додаткові щорічні відпустки за особливий характер праці та у зв'язку з ненормованим робочим днем, які регулюються ст. 8 Закону України «Про відпустки» [8].

Зазначена стаття встановлює, що щорічна додаткова відпустка за особливий характер праці надається: 1) окремим категоріям працівників, робота яких пов'язана з підвищеним нервово-емоційним та інтелектуальним навантаженням або виконується в особливих природних географічних і геологічних умовах та умовах підвищеного ризику для здоров'я, – тривалістю до 35 календарних днів за Списком виробництв, робіт, професій і посад, затверджуваним Кабінетом Міністрів України. Для працівників Національної поліції за цим Списком не передбачена можли-

вість отримання додаткової відпустки за умови праці, що пов'язані з підвищеним ризиком для життя та здоров'я. Зазначена ст. 8 Закону України «Про відпустки» також не передбачає можливості надання поліцейським додаткової відпустки у зв'язку з ненормованим робочим днем [8].

Грошове забезпечення поліцейських.

1. Поліцейські отримують грошове забезпечення, розмір якого визначається залежно від посади, спеціального звання, строку служби в поліції, інтенсивності та умов служби, кваліфікації, наявності наукового ступеня або вченого звання.

2. Порядок виплати грошового забезпечення визначає Міністр внутрішніх справ України.

3. За поліцейськими, які тимчасово проходять службу за межами України, зберігається виплата грошового забезпечення в національній валюті та виплачується винагорода в іноземній валюті за нормами і в порядку, що визначаються Кабінетом Міністрів України.

4. Поліцейські, відряджені до інших органів державної влади, установ, організацій та прикомандировані відповідно до цього Закону, отримують грошове забезпечення, враховуючи посадовий оклад за посадою, яку вони займають в органі, установі чи організації, до якої вони відряджені, а також інші види грошового забезпечення, визначені цим Законом.

5. Грошове забезпечення поліцейських індексується відповідно до закону [9].

Висновки. Проведене дослідження дає право зробити такі висновки.

Особливістю соціального захисту працівників поліції у сфері трудових відносин є можливість забезпечення сприятливих умов для виконання працівниками поліції своїх правоохоронних функцій, а також повної реалізації норм трудового законодавства з метою охорони їх здоров'я та забезпечення необхідного часу відпочинку.

Основні форми соціального захисту, передбачені чинним законодавством, розділяємо на декілька елементів: *пільги* (часткове або повне звільнення від плати за різноманітні послуги і товари, а також можливість придбання певних товарів за зниженими цінами); *соціальні*

та компенсаційні виплати, допомоги (різноманітні форми матеріальної та соціальної допомоги, надбавок, доплат та компенсацій соціального призначення, що виплачуються у грошовій формі); *соціальні послуги* (послуги, спрямовані на відновлення або підтримання нормальної життєдіяльності найбільш соціально вразливих категорій населення або осіб, що піддаються різноманітним соціальним ризикам чи зазнали певних труднощів з вини держави).

Підставами для надання пільг, соціальних виплат є: соціальна незахищеність, професія чи рід занять, заслуги перед державою.

Пільга – це встановлений законодавством дозвіл на повне або часткове звільнення певних категорій осіб від виконання певних обов'язків, які встановлені для інших суб'єктів (категорії суб'єктів), або надання особі додаткових прав (додаткового змісту та обсягу права) у визначеній сфері, порівнюючи з правами (обсягом прав) інших осіб у такій сфері.

Соціальні та компенсаційні виплати – це відшкодування затрат, здійснених працівниками при виконанні трудових обов'язків або при переїзді на роботу в іншу місцевість.

Соціальна допомога – це система заходів, спрямованих на повернення особи до активного життя та праці, відновлення соціального статусу і формування в особи якостей, установок щодо пристосування до умов нормальної життєдіяльності шляхом правового і матеріального захисту її існування, підготовки до самообслуговування з формуванням здатності до пересування і спілкування, повсякденних життєвих потреб тощо.

Це грошова допомога й допомога в натуральній формі, що здебільшого фінансується з бюджету та добровільних пожертвувань і сплачуються людям, які перебувають у потребі, як на основі перевірки їхнього доходу та засобів існування, так і за певними критеріями без перевірки доход.

Соціальні послуги – це комплекс правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, з метою поліпшення або відтворення їх життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя.

Література:

1. Антоненко О.А. Теоретико-правова характеристика поняття трудової дисципліни. *Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 25 лютого 2022 р.* Одеса : ОДУВС, 2022. С. 35.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254 к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141.
3. Хорошун Д.В. Правове регулювання робочого часу працівників поліції. *Міжнародна науково-практична інтернет конференція* : матеріали Міжнародної наук.-практ. інтернет конф. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1552/> (дата звернення: 26.03.2023 р.).
4. Антоненко О. А., Маркіна Т. Г. *Практикум з трудового права України* : [практикум]. Одеса : ОДУВС, 2018. 108 с.
5. Морозова А.О. Адміністративно-правове забезпечення соціального захисту працівників національної поліції України в умовах реформи органів внутрішніх сил. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/26.02.19/26.02.19-46-48.pdf> (дата звернення: 26.03.2023 р.).
6. Бортник С.М. До проблеми соціального захисту працівників органів Національної поліції України. *Міжнародна науково-практична конференція до 25-річчя створення університету* (м. Харків, 22 листоп. 2019 р.) / МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. С. 27–30.
7. Кодекс законів про працю України : Закон УРСР від 10.12.1971 р. № 322-VIII. *Відомості Верховної Ради УРСР.* 1971. № 50 (Додаток). Ст. 375.
8. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 2006 року № 504. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80/print> (дата звернення: 26.03.2023 р.).
9. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. *Офіційний вісник України.* 2015. № 63. Ст. 2075 (дата звернення: 26.03.2023 р.).

References:

1. Antonenko O.A. (2022). Teoretyko-pravova kharakterystyka poniattia trudovoi dystsypliny [Theoretical and legal characteristics of the concept of labor discipline]. The influence of integration trends on the development of national law: *materials of the International Scientific and Practical Internet Conference*. P. 35 [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada of Ukraine (1996). Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. [The Constitution of Ukraine dated June 28, 1996]. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. № 254 κ-96. № 30. Art. 141 [in Ukrainian].
3. Khoroshun D.V. (2023). Pravove rehuliuвання robochoho chasu pratsivnykiv politsii [Legal regulation of working hours of police officers]. *International scientific and practical internet conference*. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1552/> [in Ukrainian].
4. Antonenko O. A., Markina T. H. (2018). Praktykum z trudovoho prava Ukrainy [Workshop on labor law of Ukraine]. 108 p. [in Ukrainian].
5. Morozova A. O. (2023). Administratyvno-pravove zabezpechennia sotsialnoho zakhystu pratsivnykiv natsionalnoi politsii Ukrainy v umovakh reformy orhaniv vnutrishnikh syl [Administrative and legal provision of social protection for employees of the national police of Ukraine in the context of the reform of internal forces]. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/26.02.19/26.02.19-46-48.pdf> [in Ukrainian].
6. Bortnyk S. M. (2019). Do problemy sotsialnoho zakhystu pratsivnykiv orhaniv natsionalnoi politsii Ukrainy [To the problem of social protection of employees of the national police of Ukraine]. *International scientific and practical conference for the 25th anniversary of the university*. pp. 27–30. [in Ukrainian].
7. Code of Labor Laws of Ukraine: Law of the Ukrainian SSR no 10.12.1971 p. № 322-VIII. Information of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR. № 50. Art. 375 [in Ukrainian].
8. On vacations: Law of Ukraine dated November 15, 2006 № 504. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80/print> [in Ukrainian].
9. On the National Police: Law of Ukraine dated July 2, 2015 № 580-VIII. *Official Herald of Ukraine*. № 63. Art. 2075 [in Ukrainian].